

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Приймальної комісії,
ректор Херсонського державного університету.

проф. Сратонов В.М.
«01» квітня 2016 р.

ПРОГРАМА

доплаткового вступного випробування з Основ природокористування
для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста, ступеня магістра
на основі базової або повної вищої освіти (за неспорідненим напрямом)
(денна, заочна форми навчання)

Спеціальність: 014. Середня освіта (Географія) за ОКР «Спеціаліст»

Спеціальність: 101. Екологія за ОКР «Спеціаліст»

Спеціальність: 103. Науки про Землю за ступенем освіти «Магістр»

Спеціальність: 101. Екологія за ступенем освіти «Магістр»

Укладач програми:

Мальчикова Д.С.,
голова фахової атестаційної комісії,
завідувач кафедри соціально-економічної географії,
доктор географічних наук, доцент.

Херсон 2016

Затверджено на засіданні приймальної комісії Херсонського державного університету (протокол № ____ від _____ 2016 року).

ЗМІСТ

с.

1. Загальні положення
2. Зміст програми
3. Перелік питань, що виносяться на додаткове вступне випробування (співбесіду)
4. Список рекомендованої літератури
5. Критерії оцінювання знань додаткового вступного випробування (співбесіди)

1. Загальні положення

Програма додаткового вступного випробування для здобувачів, які вступають на навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня **спеціаліста**, ступеня **магістра** на основі базової або повної вищої освіти розроблена відповідно до Галузевого стандарту вищої освіти України.

Організація та проведення додаткового вступного випробування відбувається у порядку, визначеному у Положенні про приймальну комісію Херсонського державного університету.

Мета вступного випробування – відбір претендентів на навчання за рівнем вищої освіти магістр на спеціальностях 103 «Науки про Землю» та 101 «Екологія», а також за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліст на спеціальностях 014 «Середня освіта (Географія)» та 101 «Екологія».

Форма додаткового вступного випробування: вступне випробування проводиться у письмовій формі.

Тривалість фахового вступного випробування – на виконання відведено 3 години.

Результат додаткового фахового вступного випробування оцінюється за шкалою від 0 до 100 балів.

Додаткове вступне випробування має на меті визначення рівня базової теоретичної підготовки вступника з подальшим допуском до складання фахового вступного випробування для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста, ступеня магістра. Оцінювання знань з додаткового вступного випробування здійснюється за критеріями «рекомендовано (оцінюється за шкалою від 60 до 100 балів)»/«не рекомендовано (оцінюється за шкалою від 0 до 59 балів)». У випадку, якщо абітурієнт не склав додаткове вступне випробування, він втрачає право брати участь у конкурсному відборі за цією спеціальністю (напрямом підготовки).

Перепусткою на вступне випробування є Аркуш результатів вступних випробувань, паспорт.

Під час проведення вступного випробування не допускається користування електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням Приймальної комісії. У разі використання вступником під час вступного випробування сторонніх джерел інформації (у тому числі підказки) він відсторонюється від участі у випробуваннях, про що складається акт. На екзаменаційній роботі такого вступника член фахової атестаційної комісії вказує причину відсторонення та час. При перевірці така робота дешифрується і за неї виставляється оцінка менше мінімальної кількості балів, визначеної Приймальною комісією та Правилами прийому, для

допуску до участі в конкурсі або зарахування на навчання поза конкурсом, незважаючи на обсяг і зміст написаного.

Вступники, які не з'явилися на додаткове вступне випробування (співбесіду) без поважних причин у зазначений за розкладом час, до участі у подальших іспитах і конкурсі не допускаються.

2. Зміст програми

Історія взаємодії природи та суспільства

Проблеми взаємодії суспільства і природи. Взаємодія суспільства і природи у минулі етапи розвитку людства. Зміна форм залежності людства від природи. Етапи взаємодії суспільства і природи. Сучасні напрямки взаємодії суспільства і природи.

Поняття про природокористування та його види.

Природокористування як форма взаємодії між природою та суспільством. Види природокористування. Поняття про раціональне та нераціональне природокористування. Природознищення. Природокористування як сфера виробничої діяльності суспільства. Форми і типи природокористування. Інвентаризація і кадастр природних ресурсів.

Поняття про природні ресурси та їх різноманіття.

Природні ресурси та їх класифікація. Мінеральні ресурси. Водні ресурси. Земельні ресурси. Біологічні ресурси. Кліматичні ресурси. Комплекси природних ресурсів галузей господарства. Мінерально-сировинні ресурси. Основні види мінерально-сировинних ресурсів. Водяні ресурси. Проблеми збереження якості водних ресурсів. Лісові ресурси і ресурси біорізноманіття. Кліматичні ресурси. Земельні ресурси. Рекреаційні ресурси. Ресурси простору і часу. Оптимізація природокористування.

Великий біогеохімічний круговорот води в природі. Джерела і види забруднень гідросфери. Забруднення природних вод промисловими і комунальними стоками. Забруднення природних вод нафтою і нафтопродуктами. Причини виснаження водних ресурсів. Якісні і кількісні зміни вод під впливом урбанізації, меліоративних заходів.

Наслідки утворення водоймищ, каналів, ставків. Проблеми охорони природних вод від забруднення. Водне законодавство України. Водний Кодекс України. Охорона водних ресурсів у сільському господарстві. Захист вод від забруднення добривами і пестицидами. Раціональне використання малих рік. Прибережні водоохоронні зони.

Постійний і перемінний склад тропосфери. Поняття "забруднення". Джерела природного забруднення атмосферного повітря. Джерела антропогенного забруднення. Джерела викиду: безупинної і перериваної дії,

крапкові і розосереджені. Поняття ПДК: максимально разового, середньодобового, робочої зони. Фонове забруднення. Концентрації різних шкідливих речовин і стан людини. Вплив забруднювачів на тваринний і рослинний світ, ґрунтовий покрив. Шляхи переносу забруднюючих речовин. Облік комплексу факторів при визначенні потенційного стану повітряного басейну.

Раціональне природокористування та відновлення природного середовища.

Поняття про відновлення природних ресурсів. Збереження та відновлення навколишнього середовища. Навколишнє середовище людини та її здоров'я. Забруднення і охорона природного середовища. Охорона живої природи. Проблеми теплового забруднення біосфери. Атомна енергія. Проблеми і перспективи використання. Гідроенергія. Проблеми і перспективи використання. Сонячна енергія. Історія використання. Сучасний стан і перспективи використання. Використання біомаси, біогазу, геотермальної енергії, енергії морських хвиль, припливів і відливів.

Регіональні особливості природокористування.

Природокористування в умовах гумідного клімату. Природокористування в умовах аридного клімату. Природокористування в межах територій з екстремальними умовами для життя. Вплив небезпечних природних явищ на процеси природокористування.

Економічні особливості природокористування.

Проблеми територіальної організації виробництва і населення. Розміщення виробництва. Фактори розміщення виробництва в умовах НТР. Економічне районування. Формування і функціонування ТПК. Проблеми охорони навколишнього середовища під час розміщенні та функціонування промисловості і формуванні ТПК. Географічні проблеми населення. Демографічна ситуація та шляхи її вирішення. Проблеми розселення. Наукові основи захисту земель. Поняття про ерозію і дефляцію. Ґрунтозахистне землеробство. Протиерозійна обробка ґрунтів. Охорона природи в сільськогосподарській діяльності. Організація природоохоронної діяльності в с.г. і контроль за її здійсненням.

3. Перелік питань, що виносяться на додаткове вступне випробування

1. Проблеми взаємодії суспільства і природи.
2. Взаємодія суспільства і природи у минулі етапи розвитку людства.
3. Зміна форм залежності людства від природи.
4. Етапи взаємодії суспільства і природи.
5. Сучасні напрямки взаємодії суспільства і природи.
6. Природокористування як форма взаємодії між природою та суспільством.
7. Види природокористування.
8. Поняття про раціональне та нераціональне природокористування. Природо-знищення.
9. Природні ресурси та їх класифікація.
10. Мінеральні ресурси.
11. Водні ресурси.
12. Земельні ресурси.
13. Біологічні ресурси.
14. Кліматичні ресурси.
15. Комплекси природних ресурсів галузей господарства.
16. Поняття про відновлення природних ресурсів.
17. Збереження та відновлення навколишнього середовища.
18. Навколишнє середовище людини та її здоров'я.
19. Забруднення і охорона природного середовища.
20. Охорона живої природи
21. Природокористування в умовах гумідного клімату.
22. Природокористування в умовах аридного клімату.
23. Природокористування в межах територій з екстремальними умовами для життя.
24. Вплив небезпечних природних явищ на процеси природокористування.
25. Проблеми територіальної організації виробництва і населення.
26. Розміщення виробництва. Фактори розміщення виробництва в умовах НТР.
27. Проблеми охорони навколишнього середовища під час розміщенні та функціонування промисловості і формуванні ТПК.
28. Географічні проблеми населення.
29. Демографічна ситуація та шляхи її вирішення.
30. Проблеми розселення.

4. Список рекомендованої літератури.

5. Ігнатенко М.Г., Малєєв В.О., Пилипенко Ю.В. Основи економіки природокористування: навчальний посібник, Херсон: Олді-плюс, 2007.- 312 с.
6. Л.Г. Чернюк, Д.В. Клиновий. Розміщення продуктивних сил України. Навчальний посібник. – Київ ЦУЛ, 2002.-470 с.
7. Мельник Л.Г. Экологическая Экономика: Учебник. - Сумы: Из-во «Университетская книга», 2001. - 350 с.
8. Реймерс Н.Ф. Природопользование. Словарь – справочник. – М: Мысль 1990.- 637 с.С.І.
9. Дорогунцов, А.М. Муховиков, М.А. Хвесик Оптимізація природокористування в 5- ти т.: Навчальний посібник. Т. 1 Природні ресурси: еколого-економічна оцінка. – К.: Кондор, 2004.-291 с.С.І.
- 10.Дорогунцов, К.Ф. Коценко, М.А. Хвесик та ін..-Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2006.-371 с.
- 11.Царенко О.М., Несветов О.О., Кабацький М.О. Основи екології та економіка природокористування. Курс лекцій. Практикум: Навчальний посібник.- 3-є вид., перероб. і доп. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2007.-592 с.
- 12.Природа Херсонської області. Фізико-географічний нарис. (Відп. Ред. М. Ф. Бойко). – Київ: Фітосоціоцентр, 1998. – 120 с.Сафранов Т. А. Екологічні основи природокористування: Навч.посіб. для студентів вищих навчальних закладів, 2-ге видання, стереотипнее. – Львів: Новий світ – 2000, 2004.-248с.
- 13.Царенко О.М., Злобін Ю.А. навколишнє середовище та економіка природокористування: Навч. посібник – К.: Вища школа, 1999. -176с.
- 14.Мельник Л.Г. Економічна економіка: Підручник. – Суми: ВТД «Універс.книга», 2002. -346 с.243с.178с.
- 15.Швиденко А.Й., Руденко В.П., Євдокименко В.К. Екологічні основи природокористування: Навч. посіб.-К.: ІЗМН, 1999.-200с.
- 16.Природно- заповідний фонд України – К.: Наук. Думка, 2008.-254с.
- 17.Еколого- економічні проблеми водокористування в Україні.,\| Вод. Госп-во України.-1999. -№5-6.- с.. 13-20
- 18.Мовчан Я.І. екомережа України: обґрунтування структури та шляхів узтілення./ Конвенція про біорізноманіття: громадська обізнаність і участь.- К.: Стилос,1997,-150с.Заповідники і національні природні парки України. – К.: Вища школа,1999.-230 с.

19. Критерії оцінювання додаткового вступного випробування

Сума балів	Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень абітурієнтів
90-100 балів	рекомендовано	<p>Відповідь або завдання відзначається повнотою виконання без допомоги викладача.</p> <p>Здобувач володіє узагальненими знаннями, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати вивчений матеріал для внесення власних аргументованих суджень у практичній діяльності.</p> <p>Здобувач має системні, дієві здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказу своєї думки, вирішує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозування ситуацій, вміє ставити та розв'язувати проблеми.</p>
80-89 балів	рекомендовано	<p>Відповідь і завдання – повні, з деякими огріхами, виконані без допомоги викладача.</p> <p>Здобувач вільно володіє вивченим матеріалом, зокрема, застосовує його на практиці; вміє аналізувати і систематизувати інформацію. Використовує загальновідомі доводи у власній аргументації, здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу; виконує дослідницькі завдання, але потребує консультації викладача.</p>
71-79 балів	рекомендовано	<p>Відповідь і завдання відзначаються неповнотою виконання без допомоги викладача.</p> <p>Здобувач може зіставити, узагальнити, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; знання є достатньо повними; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних практичних ситуаціях, які стосуються вивченого матеріалу.</p> <p>Відповідь його повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Здатен на реакцію відповіді іншого здобувача, опрацювати матеріал самостійно, вміє підготувати реферат і захистити його найважливіші положення.</p>
66-70 балів	рекомендовано	<p>Відповідь і завдання відзначаються неповнотою виконання за консультацією викладача.</p> <p>Здобувач володіє матеріалом на початковому рівні (репродуктивному рівні). З допомогою викладача здатен відтворювати логіку наукових положень; має фрагментарні навички в роботі з підручником, науковими джерелами; має стійкі навички роботи з конспектом, може самостійно оволодіти більшою частиною навчального матеріалу. Може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена.</p>
60-65 балів	рекомендовано	<p>Відповідь і завдання відзначаються фрагментарністю виконання за консультацією викладача або під його керівництвом.</p> <p>Здобувач володіє навчальним матеріалом, виявляє здатність елементарно викласти думку.</p> <p>Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів; з допомогою викладача виконує елементарні завдання; контролює свою відповідь з декількох простих речень; здатний усно відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з науковим джерелом, відсутні сформовані вміння та навички</p>
0-59 балів	не рекомендовано	<p>Відповідь і завдання відзначаються фрагментарністю виконання під керівництвом викладача.</p> <p>Теоретичний зміст курсу засвоєно частково, необхідні практичні вміння роботи не сформовані, більшість передбачених навчальною програмою навчальних завдань не виконано.</p>